

lot, en evenmin aanvaardt hij het, zij het dan ook na strijd. Was dit zoo geweest, de kleine hoofdfiguur zou slechts medelijden opgewekt hebben en deze Roelie vindt niets zoo verschrikkelijk als dat. Hij gevoelt de deernis van volwassenen met zijn toestand als een beleediging, een achterstelling bij anderen. En Roelie wil niet minder zijn, hij zal geen nietsnut zijn, voorwerp van hoon en spot van zijn speelmakkers en van medelijden voor oudere menschen. Zijn heele jongenshart komt er tegen in opstand.

Deze opstandigheid, de booze drift, die spot van onbarmhartige makkers met treiteren betaalt en misbruik maken van zijn slecht zien beantwoordt met soms geraffineerd gesar, maakt het boek zoo diep-menschelijk. Roelie is heelemaal geen brave jongen, die heul en troost bij zijn moeder zoekt, maar een echte kwajongen, die soms listig gebruik maakt van den angst van zijn moeder om haar hulpeloos kind, om straf te ontloopen, als hij weer eens kwaadaardig wraak genomen heeft op scheldende vriendjes. Roelie is geen vroom jongelje, dat lijdzaam zijn lot verbeidt, maar hij is vroom in zijn verzet, in zijn vurig bidden om behoud van zijn eene oog, opdat hij niet minder zal zijn dan anderen.

Hoe weinig beseffen wij in het gewone leven de blijdschap van het mogen genieten van het schoon geschapene. Roelie beseft het evenmin als een voorrecht, maar hij vecht om te behouden, wat voor ieder de meest gewone zaak is en die hij straks zal moeten missen, waardoor hij minder zal zijn dan anderen, minder zelfs dan zijn domme, gemeene vriendje Kees. En dat is voor hem het erge.

Het boek is sterk concentrisch geschreven, steeds blijft Roelie het middelpunt en toch blijft hij soms zelf onopvallend. Mooi is beschreven de verhouding van Roelie tot de buitenwereld, die zich bepaalt tot het toemeloos genieten van het kind in zijn spel. Pijn veroorzaken hem alleen de menschen, de kleinen, zijn makkers, omdat zij onbewust wrede zijn tegen het ongewone. Zij schelden hem voor schele, omdat hij, nu ja, omdat hij anders kijkt dan zij, omdat zijn slechte gezicht maakt, dat hij minder kan dan zij. En dat maakt Roelie telkens razend, niet het slechte zien, want hij denkt zich de consequenties daarvan amper in, maar het gevoel van minderwaardigheid. Dat prikkelt hem tot bravoure stukjes, waarvoor hij telkens zwaarder moet boeten, daarom verzet hij zich tegen het gaan naar de blindenschool, omdat die voor jongens het begrip van onvolwaardigheid behelst.

Wreder is voor hem de houding van enkele familieleden. Haat laait in hem op, als een tante een eerlijk verdiende schoolprijs hoonend toeschrijft aan medelijden met zijn zwakke oogen. Hij zou het mensch wel willen slaan en trappen en geniet heerlijk van elk ongeluk dat haar zoon over-

komt. Weldadig doet hem daarentegen aan de houding van zijn lieve grootmoeder, wier beeld zoo in hem is gegroeid, dat hij haar naar het leven kan teekenen. Een der beelden die hem later liegend zullen bijblijven, als zijn oog haar niet meer zal kunnen zien. Prachtig beschreven is die groei van het innerlijke zien. Naast haar zullen blijven leven, zal hij altijd kunnen zien, zijn vader en moeder, zoo verschillend reagerend op het verdriet, dat door hen aanvankelijk dieper gevoeld wordt, dan door Roelie zelf. De angst van den sterken vader voor zijn hulpeloos kind, die zich uit in boosheid als hij weer iets doms heeft gedaan, de grenzenloze liefde van de moeder, die alles kan vergeven, omdat zij zoo volkomen begrijpt wat er in haar kind omgaat. Een liefde zoo groot, dat Roelie er gerust misbruik van kan maken.

Zeër zuiver is geteekend de langzaam groeiende begeerte van Roelie om toch naar de gehate blindenschool te gaan. Als de groote menschen er met moeite over kunnen spreken en niet weten hoe zij de zware tijding aan het kind zullen mededeelen, voorkomt hij hen met de vraag, wanneer hij gaan mag. Want in hem is de zekerheid ontstaan, dat juist die school hem kan geven, waarvoor hij altijd gevochten heeft, toen hij nog iets kon zien — de mogelijkheid ook nuttig te kunnen zijn, geld te verdienen voor zijn moeder, die haar handen bloedend wilde werken voor hem. Nog geen onmachtig buigen voor een benauwend noodlot, maar een gezonde jongenswens, een nuttig werkman te worden als vader, een man, geen nietsnut.

Het is een voorrecht voor den schrijver, dat God hem het kunstenaars talent gaf zoo uit te kunnen schrijven, wat alleen iemand kan, die uit eigen ervaring weet te spreken. Zulk een gaaf boek is de vrucht van een overwinning.

Dit boek is door zijn verheven eenvoud, zijn diep peilende menschenkennis, zijn ontroerend fijne ontleding van het gemoedsleven, zijn gezond christelijke levensaanvaarding een der beste boeken van onzen tijd.

Gron.

H. S.

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Geloof en Heiligmaking.

Nog eens kom ik terug op het schrijven van dienzelfden broeder, die mij reeds tweemaal aanleiding gaf tot het schrijven van een artikeltje.

en wees gij hem een hulp tegen zijne vijanden.

Blijkbaar had Mozes reeds opgemerkt de afzondering en zwakheid van Juda. Ook in dien tijd zal Juda weinig flinke figuren hebben bezeten.

Dat blijkt wel hieruit, dat als verspieder voor Juda wordt uitgezonden Kaleb de zoon van Jefonie (Num. 13:6). Deze man behoorde oorspronkelijk niet tot den stam van Juda. Hij wordt n.l. in Jozua 14:6, 14 genoemd de Keniziet. Ook Othniel zijn broeder heet de zoon van Kenaz (Joz. 15:17, Richt. 1:13, 3:9). Nu is Kenaz een nakomeling van Ezau (Gen. 36:11, 15).

Van Kaleb wordt gezegd, dat hij een erfdeel ontving in het midden der kinderen van Juda (Joz. 15:13). Wanneer hij werkelijk tot dezen stam had behoord, zou dit onmogelijk zoo zijn uitgedrukt.

Wij zullen het dus zóó moeten denken, dat het geslacht van Kaleb oorspronkelijk van Edomietische herkomst was, maar in Israël opgenomen en in Juda ingelijfd was. Dit zal waarschijnlijk bij den tocht door de woestijn hebben plaats gevonden, evenals dit het geval is geweest met de Kenieten, de verwanten van Mozes' vrouw Zippora.

Wanneer iemand, die nog maar kort geleden tot Israëls volk is gekomen, met zulk een verantwoordelijke opdracht wordt belast, dan ligt hier toch wel in, dat de stam van Juda weinig betekenisvolle figuren telde. Het feit, dat Israël telkens den Heere vroeg: wie moet het eerst optrekken? wijst er wel op, dat noch Israël, noch Juda zichzelf als de Koningsstam beschouwde. Men vraagt toch niet naar den bekenden weg! In Juda sprak er zoo weinig van het Koninklijke, dat hij als Koningsstam heelemaal niet naar voren kwam.

Dat Juda zoo in isolement kwam had het niet aan den Heere, maar aan zichzelf te wijten.

Juda had in zijn isolement zijn kracht gezocht. Inplaats van heel het volk saam te roepen, om gezamenlijk, als in Jozua's dagen, den vijand te lijf te gaan, had hij zich afgezonderd met Simeon. Richt. 1:3—20. Wel heeft de Heere Juda's arbeid gezegend, maar door zijn isolement werd het isolement van Kanaän niet volkomen. Richt. 1:19.

Juda heeft niet heel het volk gezocht. Hij heeft

1) Noordzij, Kronieken I, p. 39.

2) Goslinga, Jozua, p. 116, acht Kaleb een man van Juda, maar weet niet den naam Keniziet geen raad.

Hij zegt: „als ik zie hoe menschen, die zich uitgeven voor geloovigen, Gereformeerden en anderen, in hun leven zoo ontzaglijk veel zonde aan de hand houden, als ik datzelfde verschijnsel ook bij mijzelf waarneem, dan rijst de vraag wel eens bij mij, of het wel waar is, dat het geloof een leven vernieuwende kracht bezit, dan gaat onder den invloed daarvan heel je godsdienstig leven kwijnen, dan zie je in dien Bijbel tenslotte allerlei tegenstrijdigheden; in één woord, je raakt alles kwijt.”

Inderdaad, ik kan mij voorstellen, hoe bitter pijnlijk dat voor iemand kan zijn, dat hij bij hen, die hij, naar hun eigen belijdenis, voor kinderen Gods moet houden, zóó in de zonde ziet leven.

Ik wil wel eerlijk zeggen, dat dat een van mijn smartelijkste ervaringen is, in mijn ambtelijk leven te moeten zien, hoe ondanks voortdurende prediking en ambtelijke bearbeiding, men vast kan houden aan zonden van onreinheid, oneerlijkheid, kwaad spreken en allerlei andere boosheden.

En waarlijk, daarbij behoeven wij niet alleen te zien op anderen, diezelfde pijnlijke ervaring doen wij ook op bij onszelf.

Maar, — dat behoef ons nooit te doen twifelen aan de leven vernieuwende kracht van het geloof. De reden van die zonde in de gemeente is juist, dat wij niet leven uit het geloof.

Als daar iemand is, die in zijn leven een zonde aan de hand houdt, en hij breekt daar niet mee, ondanks waarschuwing en vermaan en die man zou tegen mij zeggen: „toch leef ik uit het geloof”, dan zou ik hem daarop gerust durven antwoorden: „dat is niet waar”.

Als ik elken avond ter ruste ga, na mij door het geloof toegeëigend te hebben de schuldvergeving Gods in Christus; als ik in dat geloof den nieuwen dag begin, als dat geloof mij vergezelt op mijn pad, — dan kan ik nog wel met de zonde te strijden hebben, dan kan het ook nog gebeuren, dat ik in zonden val, maar dan leef ik niet in de zonde en dan wordt mijn leven vast en zeker zóó, dat ook anderen het aan mij zien, dat ik met de zonde gebroken heb.

Een zondige levenshouding kan niet gepaard gaan met een leven uit het geloof.

Wij moeten elkander altijd weer opwekken, vermanen, de zonde na te laten.

Maar de inzet van die vermaning moet altijd weer zijn: begin met te aanvaarden, door het geloof, dat God u om Christus' wille de zonde vergeven heeft.

Alléén wanneer wij staan in den lichtkring van Gods vergevende liefde, zullen wij echt bang van de zonde worden, een hekel aan de zonde krijgen.

Dat zeg ik ook tegen dezen broeder, die mij geschreven heeft.

Hij heeft zelf ook last van een bepaalde zonde, een zonde, die, met de jaren, eer meer dan minder macht over zijn leven krijgt.

Broeder, begin nu eens met uit het geloof te

zich van Israël geïsoleerd. Maar de Heere heeft Juda nu ook van Israël geïsoleerd. Onder al de Richteren, die de Heere heeft verwekt is er niet één uit den stam van Juda. Er is wel sprake van Ezbai uit Bethlehem, maar hiermee „is volgens algemeen gevoelen niet de bekende plaats uit Juda, maar de gelijknamige in Zebulon ten N. W. van Nazareth bedoeld” (Joz. 19:15).³⁾

Hoezeer Juda in den Richtertijd in isolement leefde, blijkt ons duidelijk uit het lied van Debora. Zij noemt in haar zang bijna al de stammen van Israël op. Richt. 5:14—18. Maar de stam van Juda ontbreekt (evenals die van Simeon, die zich bij Juda had aangesloten). Blijkbaar telde Juda in die dagen in het geheel niet mee.

Hoeveer was men toen af van de belofte des Heeren. Gen. 49:8 „Juda, gij zijt het, u zullen uwe broeders loven, uwe hand zal zijn op den nek uwer vijanden; voor u zullen zich uws vaders zonen nederbuigen”. Juda schijnt niet de voornaamste, maar de verachtste der stammen te wezen. Hij was de onwaardigste onder de stammen van Israël!

Zoo schijnt het met Gods belofte altoos te gaan. Het omgekeerde wordt eerst zichtbaar. Gaat altoos door de diepte naar de hoogte! Door vernedering tot verhooging.

Maar Gods belofte is onberouwelijk. Juda kan niet in isolement blijven. Het gebed van Mozes voor Juda wordt verhoord. Juda keert tot zijn volk terug. En het is in dienzelfden Richtertijd, dat de Heere Juda begint terug te voeren.

Dat terugbrengen van Juda tot zijn volk vinden wij beschreven in het boek Ruth. Daar zien wij, hoe een man van Juda, Elimelech, zich niet alleen van zijn volk, maar ook van zijn land isoleert.

Maar de Heere weet uit dit kwade isolement het rechte isolement te doen voortkomen. Uit Moab komt Ruth. En Ruth wordt de stammoeder van David. En David verlost Juda uit zijn isolement. Bij hem zien we weer de bemoeienis met al de twaalf stammen, met heel het volk.

Ook bij David is de eenheid niet volkomen.

(2 Sam. 20).

Het wacht op Davids grooten Zoon, in wien al de stammen vereenigd worden. Openb. 7:5—8.

N.

K. M.

3) Goslinga, Richteren I, p. 195.

POPULAIR-WETEN- SCHAPPELIJKE SCHIESEN

Het isolement van Juda in den Richtertijd.

Juda is de stam in Israël, waaruit de Koning zal geboren worden.

Duidelijk had Jacob op zijn sterfbed er op gewezen (Gen. 49:8—12), dat Juda de erfgenaam van de belofte was. Hem zouden zijn broeders loven. De scepter zou van Juda niet wijken, noch de wetgever van tusschen zijn voeten.

En de Heere geeft getuigenis aan Jacobs profetie. Inderdaad wordt Juda als de Koningsstam behandeld.

Bij het optrekken van het leger in de woestijn was Juda's banier de eerste. Num. 10:14. Zijn getal was het grootst. Num. 2:4, 26:22. Ook zijn legerafdeeling was het talrijkst. Num. 2:9.

Bij het wijdingsoffer van den tabernakel was het de overste van Juda, die het eerst aan de beurt kwam. (Num. 7:12).

Als het land Kanaän wordt veroverd, is het weer de stam van Juda, die zich het eerst zijn erfdeel ziet toegewezen. (Jozua 15:1).

Ook in den Richtertijd merken wij dezen voorrang van Juda. Zij moeten het eerst tegen de Kanaänieten optrekken (Richt. 1:1, 2). Ook bij de strafexpeditie tegen Benjamin moet Juda van 's Heeren wege het eerst optrekken.

De Heere herinnert er telkens aan: Juda is de Koningsstam, heeft een heerlijk voorrecht en daarom een hooge roeping.

Dat het noodig is, hier het volk telkens op te wijzen, doet zien, dat Israël dit vergat.

En als wij nauwlettend toe zien blijkt ons inderdaad: zoowel het volk als de stam van Juda zelf hebben in den Richtertijd vergeten, dat Juda de Koningsstam is. Juda heeft in den Richtertijd in isolement geleefd.

Mozes had dit gevaar voor Juda reeds gezien. Hij heeft daarom voor Juda gebeden (Deut. 33:7). En dit is van Juda, dat hij zeide: Hoor, Heere, de stem van Juda en breng hem weder tot zijn volk, zijn handen moeten hem genoegzaam zijn,

leven, G
eerst re
zal nooi
denken:
zal u al
aan heil
geloof.

Dan z
een boe
gij alles
gij hoor
vinden.

Dat is
Geleer
wij moe

Dat is
al den
meente

„Wij
Geen
wettisch
geen dre

naar he
in ons l
gen, als
ginnen i
weldade

Wij zi
delen, al

Daaro
met voc
leggen,
de waar
onzelf

Het ki
komt ot
toegerei
moet oo
wen op

Eerst
schap z

Dat ge
tus noe
mogen

Gods, o
nacht in
ginnen.

bitterhe
kwijnen.

Dan z
zelf en
kracht

te meer

De ve
in het l
lijkheid,
staat m

De zi
hoe de

of bijzo
persoon
werking

gewicht
scheppin
scheiding

aarding
ons moe
nen. Ge

bijzonde
het licha
willen w

van de
sonen. I
geloof, c
ren zin.

Verbe
elkander
de bestr

pen heb
in verla

Christus
een ken
gaat gep

werkelij
Dit verl
ontzink
het sta
getuigen

dat dit
Schijn
melding
doordat

teken
stand es
Schrift
„gedach
treft ha

en, die zich
len en ande-
onde aan de
nsel ook bij
wel eens bij
een leven-
onder den
ren kwijnen,
derlei tegen-
les kwijt."

hoe bitter
hij bij hen,
or kinderen
dient leven.

en van mijn
btelijk leven
ende predi-
ist kan hou-
teerlijkheid,
sheden.

sheden. Alleen te
varing doen

in twijfelen
het geloof.
nte is juist,

een zonde
r niet mee,
in die man
het geloof",
antwoorden:

nij door het
ldvergeving
f den nieu-
ergezelt op
et de zonde
g gebeuren,
ik niet in
st en zeker
dat ik met

iet gepaard

rekken, ver-

moet altijd
oor het ge-
zonde ver-

htkring van
it bang van
nde krijgen.
er, die mij

alde zonde,
dan minder

et geloof te

Heere heeft
nder al de
t is er niet
sprake van
„is volgens
ds uit Juda,
N. W. van

isolement
an Debora.
ammen van
stam van
on, die zich
lde Juda in

belofte des
zullen uwe
n nek uwer
ders zonen
ornaamste,
en. Hij was
in Israël!
os te gaan.
„Gaaf al-

Door ver-

Juda kan
van Mozes
rt tot zijn
Richtertijd,
ren.

zolk vinden
ur zien wij,
niet alleen
isoleert.
lement het
Uit Moab
noeder van
isolement.
met al de

komen.

in wien al
7:5-8.

K. M.

leven, Gods genade te aanvaarden, dan zult ge eerst recht de zonde onder de knie krijgen; dan zal nooit meer uw zonde, anderer zonde u doen denken: „beteekent dat geloof wel wat?“, maar het zal u al duidelijker worden, dat heel dat gebrek aan heiligmaking bij ons gevolg is van gebrek aan geloof.

Dan zal ook de Heilige Schrift u niet meer zijn een boek vol tegenstrijdigheden, maar, al kunt gij alles niet begrijpen, in heel die Schrift zult gij hooren de stem uws Vaders en gij zult vrede vinden.

Dat is het wat wij noodig hebben.

Geleerden en ongeletterden, hoogen en lagen, wij moeten meer uit het geloof leven.

Dat is het, wat ik niet moede zal worden, met al den hartstocht, waarover ik beschik, in de gemeente des Heeren uit te roepen.

„Wij moeten leven uit het geloof“.

Geen critiseeren van elkanders zonden, geen wettisch vermaan tegen wereldgeleerzaamheid, geen dreigen met oordeel en ondergang, geen jagen naar heiligmaking zal ons in ons persoonlijk leven, in ons leven als kerk van Christus, verder brengen, als wij niet op grond van Gods belofte, beginnen met in te gaan tot het heil des Heeren, de weldaden des Verbonds, om daaruit te leven.

Wij zullen niet als Gods kinderen kunnen wandelen, als wij niet eerst ons Gods kinderen weten.

Daarom is het zoo dwaas, dat men wil wachten met voor zichzelf de hand op dat kindschap te leggen, tot op het oogenblik, waarin wij meenen de waarachtige kenmerken van dat kindschap bij onszelf te hebben gevonden.

Het kindschap, met alle heil daaraan verbonden, komt ons enkel toe uit Gods genade, wordt ons toegereikt in het Verbond, onvoorwaardelijk en moet ook onvoorwaardelijk, alleen in het vertrouwen op die genade Gods worden aanvaard.

Eerst daarna zullen de kenmerken van het kindschap zich kunnen gaan ontplooiën.

Dat geve God, dat wij allen, die ons naar Christus noemen, aan het einde van elken dag ons mogen stellen in den kring van de Vaderlijke Gods, om met Hem in Christus verzoend, den nacht in te gaan en den dag straks weer te beginnen. Dan sterft de onderlinge vijandschap, de bitterheid weg, dan gaat alle zonde in ons leven kwijnen.

Dan zal niet meer het zien van de zonde bij onszelf en bij anderen ons doen twijfelen aan de kracht des geloofs, maar elke zonderest zal ons te meer er toe drijven te leven uit het geloof.

D. v. D.

III ZIELKUNDE III

Geloof en Verbeelding.

I.

De verbeelding (fantasie) speelt een groote rol in het leven. Ze toovert ons voor een schijnwerkelijkheid, die soms in verband, soms buiten verband staat met de eigenlijke werkelijkheid.

De zielkunde heeft tot taak om na te gaan hoe de fantasie ontstaat. Maar de karakterkunde of bijzondere zielkunde heeft na te gaan hoe de persoon of groepen van personen reageren op de werking van de verbeelding. De fantasie is een gewichtige functie (vermogen) door God bij de schepping verleend aan den mensch in onderscheiding van de dieren die haar missen. De ont-aarding van deze functie door de zonde maakt het ons moeilijk om de wetten daarvan te leeren kennen. God heeft ons echter door Christus Zijne bijzondere en algemeene openbaring verleend, als het licht waarbij wij het licht zien. Bij dit licht willen we een onderzoek instellen naar den invloed van de fantasie op personen en groepen van personen. In het bijzonder naar den invloed op het geloof, dat zij oefenen, in algemeenen en bijzondere zin.

Verbeelding en geloof gelijken wonderveel op elkander. Het bevreesde ons niet, dat eene van de bestrijdingen waarmee ware geloovigen te kampen hebben is, dat zij niet in werkelijkheid maar in verbeelding vroeger geloofsgemeenschap met Christus hebben gevoeld. Het geloof toch is ook een kennen van een werkelijkheid, doch dit kennen gaat gepaard met het vertrouwen, dat dit de ware werkelijkheid is op grond van goede getuigenissen. Dit vertrouwen kan ons wel eens bij oogenblikken ontzinken, doch bij het zaligmakend geloof wordt het staande gehouden door Gods Woord en het getuigenis des Heiligen Geestes in onze harten, dat dit de waarheid is.

Schijnbaar wordt in de Heilige Schrift weinig melding gemaakt van de verbeelding. Dit komt doordat onze vaders in navolging van de Scholastieken geen onderscheid maakten tusschen verstand en verbeelding en bij hun vertaling van de Schrift het begrip „inbeelding“ met het begrip „gedachten des harten“ afwisselden. In zooverre treft hun geen blaam, dat het gebied van ons

logisch denken en van onze dichtende verbeelding niet te scheiden zijn. Maar beide functies zijn wel te onderscheiden, want de ééne leidt tot wetenschap en de andere tot kunst.

Zoo vertalen onze overzetters de werking van de verbeelding bij den stam van Ruben door „grootte inbeeldingen des harten“. De dwazen in Ps. 73 gaan de inbeeldingen des harten nog te boven. De rijke in Spr. 18 vs 11 ziet door zijn inbeelding zijn schat aan voor een hooge muur. Maar in Psalm 10 vertalen zij: „Al zijn gedachten zijn, dat er geen God is“. Zoo ook in Spreuken 24 vs 9: „De gedachte der dwaasheid is zonde“. Soms tijds vertalen zij: „het gedichtsel der gedachten“, waar wij eenvoudig zouden vertalen: „de overleggingen van den geest“, b.v. Gen. 6 vs 5; Deut. 31 vs 21.

Uit deze tweeërlei aanduiding blijkt echter zonneklaar, dat de profeten, die het O. T. schreven de verbeelding goed gekend hebben. Meestal gebruiken ze daarvoor het werkwoord jatzar, dat herinnert aan de taak van den pottenbakker, die het leem vormt naar zijn eigen wil. In het N. T. wordt meestal dokein, d.i. meenen, gebezigd, zooals b.v. Luc. 24 vs 37: „Zij meenden dat ze een geest zagen“. Ook blijkt hun kennis van de verbeelding uit tal van bijzonderheden, die zij mededeelen. Daartoe behoort vooral de invloed van de verbeelding op het leven.

De mensch is in staat zich een eigen wereld van voorstellingen te vormen, die afwijkt van de objectieve werkelijkheid. De vraag hoe hij dit doet, door verbinding van vroegere voorstellingen of deelen daarvan of door een scheppend vermogen laten we hier rusten. Het feit van die schijnwerkelijkheid is er. Ze oefent invloed uit doordat de een zijn werkelijkheid aan den ander opdringt.

De Heilige Schrift erkent onomwonden het bestaan van dien invloed. De profeet Jesaja (c. 29) spreekt van iemand die in den slaap meent dat hij eet en drinkt, maar bij het ontwaken nog hongerig en dorstig is. Zoo droomen Israëls vijanden van hun overwinning. Evenzoo Christus Zelf, als Hij handelt over hen die meenen in te gaan tot Zijn Koninkrijk en die niet kunnen. Op den breeden weg lokt de een den ander mee. En wie kent niet de teekening van de gemeente te Laodicea, die meende rijk en verrijkt te zijn en geens dings gebrek te hebben, en die niet wist, dat ze arm, naakt, blind en jammerlijk ellendig was. Hier bestond een algemeene opinie, die op de afzonderlijke leden inwerkte door middel van de verbeelding.

Voorts leert ons de Heilige Schrift, dat zoowel God als Zijne dienaren gebruik maken van de verbeelding van den mensch. God laat Zijn openbaring aan Jozef geschieden door middel van droomen, waarin hij een schijn-werkelijkheid doorleeft, die later blijkt symbolische beteekenis te hebben. De Apostel Paulus schilderde in zijn prediking tot de Galatiërs de kruisiging van Christus, zoodat ze die beleefden alsof ze daar bij geweest waren.

Ook Satan bedient zich van de functie der fantasie. Hij weet zich te veranderen in een Engel des lichts en spiegelde de eerste menschen een werkelijkheid voor oogen, waarin zij zouden zijn als God, kennende (keurende) het goed en het kwaad. In het Spreukenboek komt een dienaar van Satan voor, die een jonge man een offermaaltijd in haar huis voorspiegelt, waarbij hij als de eenige gast zou aanzitten en genieten.

Doch niet alleen het beleven maar ook het doen der menschen onder leiding van de fantasie komt in de Heilige Schrift voor. Van Bezaleel wordt vermeld, dat God hem had vervuld met den Geest Gods, om te bedenken vernuftigen arbeid in metalen, steen en hout. David wordt bij Amos genoemd een man, die instrumenten der muziek uitdacht. Uitvinden nu is een vrucht van levensdige fantasie. Voorts komt in het Nieuwe Testament herhaaldelijk de vermaning voor om nuchteren te zijn. Er bestond dus gevaar voor den invloed van overmatige fantasie in de eerste gemeenten.

De wetenschap die zich met de fantasie bezig houdt maakt terecht onderscheid tusschen fantasie omtrent het heden, het verleden en de toekomst. Van een waarneming in het heden zou men niet verwachten, dat de fantasie daarbij zou komen. Toch gaat ze altoos daarmee gepaard, zoodat wij meer zien, hooren en opmerken dan de gewone werkelijkheid ons aanbiedt. Uit een gesprek hooren we dingen, die er niet in voorkwamen, uit een zin in een brief lezen we meeningen, die den schrijver daarvan vreemd waren, ja zelfs kan een lichte aanraking met de hand door de fantasie uitgebreid worden tot een liefdesroman. Het beste voorbeeld hiervan is het gerucht. Neem aan dat een algemeen bekend persoon een misdrijf heeft gepleegd en de zaak uitlekt, zoodat de een ze aan den ander vertelt. In zoo'n geval wordt de fout al grooter en grooter, totdat een nuchter mensch op onderzoek uitgaat en de zaak tot hare ware proportie terugbrengt.

In deze werking van de fantasie schuilt een sterk persoonlijk element. Wat men gaarne wil neemt men spoedig waar, want de verbeelding vult de leemten aan van een gebrekkige waarneming. Er zijn ouders die gaarne in hun kind een genie zien. Als dan de kleine eens een verstandige zet doet, zeggen ze dadelijk: daar heb je 't al. De ver-

beelding komt de waarneming in 't gevele. Tijdens den burgeroorlog in Z.-Afrika, toen de pers onder de krijgswet moest zwijgen, kwamen er dagelijks geruchten binnen van schitterende overwinningen. Men noemde die rientelegammen, omdat men geen telegraafdraden gebruikte maar zelf de draden maakte. Als twee concurrenten in den handel elkaar bestrijden, ziet de één aan allerlei teekenen dat de ander achteruit gaat, want de fantasie helpt de jaloersche harten aan stof tot waarneming.

Het funeste in deze werking van de verbeelding is, dat men hare produkten met den naam van „geloof“ zoekt te dekken. Vrij onschuldig is dit gebruik als men een persoon die verwacht wordt in de verte ziet aankomen, en de één zegt tot den ander: ik weet niet of hij het is, maar ik geloof het wel. De fantasie gaat aan 't werk door enkele kenteekenen, die men waarneemt uit te beelden, en nu spreekt men alsof er stemmen in ons hart getuigen, hij is het. Maar diep schuldig is dit bedrijf als men niet zeker weet of iemand kwaad gedaan heeft en toch zegt, ik geloof het wel dat hij 't gedaan heeft, want er is een stem in mijn hart, die zegt dat het zoo is. De beelden die de fantasie opwerpt in ons binnenste, worden hier gelijk gesteld met getuigen op wier verklaring wij iets met geloof aannemen.

De vermaning tot nuchterheid is hier wel op haar plaats. Maar niet minder de drang der heilige liefde, die geen kwaad denkt van den ander.

Het verleden is nog grooter terrein voor de verbeelding dan het heden, omdat wij daar te doen hebben met de herinnering. Deze functie is niet dezelfde als het geheugen of de bewaerende functie, want de herinnering betreft hetgeen wij persoonlijk doorleefd hebben. Het beeld daarvan, dat wij ons voorstellen wordt heel spoedig onzuiver, door de inmenging van andere beelden of door afleiding van onze opmerkzaamheid of gebrek aan concentratie van de aandacht, zoodat een deel van de beleving ons ontgaat is. Hierbij komt nog de zondige neiging van ons ik, om een ervaring onder het vertellen mooier te maken dan ze werkelijk is. En dan treedt de functie van de verbeelding op om de leemten in de herinnering met verzonnen dingen aan te vullen.

Dit bezwaar neemt niet weg, dat de fantasie, als ze met het verleden werkt, een edele functie is, die bij de functie van het „gelooven aan“ niet gemist kan worden. Door geloof in algemeenen zin (historisch geloof) beoordeelen we feiten uit het verleden naar hun getuigenissen en aanvaarden ze als waar. Bestond ons denken als een departement op zich zelf dan zou die aanvaarding ons koud laten. Maar ieder mensch is een eenheid van leven, zoodat bij ons geloof de geheele persoon betrokken is. Daardoor ontvangt onze verbeelding de gelegenheid om de feiten uit het verleden aanschouwelijk te maken, de ontbrekende schakels tusschen de feiten aan te vullen en er aldus een geheel van te maken.

Bezien van het gezichtspunt van de waarheid verricht hier de verbeelding een gevaarlijk werk. Dit blijkt uit de fantasieleugens van kinderen en van bejaarden die kinds zijn geworden. Er zijn ontstellende feiten te noemen van kinderen, die thuis vertelden, dat ze een brand of een verdrinking hadden bijgewoond, terwijl later bleek, dat ze die verhalen gefantaseerd hadden. Voorts blijkt zulks uit de praktijk van sommige redenaars, die hun gehoor boeien door wegslepende improvisaties. Daarbij fantaseeren zij soms verbindings-tusschen de feiten, die alleen in hun brein bestaan, zoodat een nuchter mensch onder de hoorders hen later overtuigen kan van leugen, als ze tenminste zich herinneren wat ze gezegd hebben.

Zal men om dit gevaar te ontkomen de verbeelding dan maar het zwijgen opleggen bij het vertellen of bij het spreken tot de menigte? Dit zou beteekenen, dat het misbruik de macht zou bezitten om het gebruik op te heffen. Men krijgt dan bij het vertellen, b.v. op de school, een dor aaneenrijgen van feiten, waaraan de kinderen geen aandacht schenken. Ze hooren dan wel in de Bijb. Geschiedenis van een zieke die door het dak tot Jezus kwam en hoe de Heiland hem zijn zonden vergaf en beter maakte, maar ze zien geen zieke, geen huis, geen dak, geen arbeid om het platte dak open te maken en de zieke neer te laten. Een verteller zonder fantasie kan kinderen niet boeien, terwijl zij aan de lippen hangen van een meester, die hen met behulp van de fantasie de feiten laat zien en beleven.

Onder volwassenen komen de voor- en nadeelen van het bezit van de functie der fantasie sterk uit in een debat, 't zij dit mondeling of schriftelijk gevoerd wordt. De debater die de feiten waarover het gaat weet te verbinden door ze met behulp van de fantasie tot een geheel te maken, zooals hij het wil en zooals hij het op het oogenblik van zijn spreken of schrijven beleeft, ontvangt van de zijde eener enthousiaste menigte gewoonlijk een daverend applaus, waarmee hij zeer ingenomen is. Daarentegen wordt de debater, die op de wijze van een jurist de feiten toetst en op hun rechte waarde schat en opbouwt tot een waar geheel, alleen in den kring van nuchter denkende menschen met een goedkeurend knikje van het hoofd ontvangen, waarmede hij geheel tevreden is.